

V ý r o č n á s p r á v a
z a r o k 1 9 5 7

Názov pracoviska: Psychologické laboratórium SAV

Meno riaditeľa: Dr. Miroslav Božány

zástupca: Dr. Jozef Daniel

Vedecká rada: Univ. prof. A. Jurovský - predseda

Akademik J. Antal

Univ. doc. B. Guonsberger

Univ. doc. T. Pardol

Dr. M. Božány

Dr. J. Koško

Dr. L. Láčko

Počet pracovníkov: vedeckí - 3
odborní - 3
technický - 1
admin. - 1
aspiranti - 1 interný,
1 externý.

Adresa pracoviska: Bratislava, Klemensova 27, tel. 334-71

Pracovné priestory: 4 pracovne - 65 m²
2 laboratórne miestnosti - 24 m²
1 technická dielňa - 11 m²

Hodnota inventára: Kčs 264.363,12

Finančné náklady za rok 1957: stavebné investície - 0
osobné výdavky - Kčs 144.530,80
nestavebné investície - Kčs 59.202,60

Plánované výskumné úlohy: Hlavné výskumné úlohy - 1
Prírušené úlohy - 2

Plnenie výskumných úloh

1. Hlavná výskumná úloha:

Výskum optimálnych podmienok vytvárania pracovných návykov

Zodpovedný pracovník : Dr. Jozef Daniel

Zúčastnení pracovníci: Prom. psych. St. Dornič

Prom. psych. A. Uherík

Inž. Vl. Valtor

Čiastková téma riešená v roku 1957:

Výskum pracovného miesta vodiča elektrickej lokomotívy.

Výskumná úloha bola zaradená do plánu laboratória na žiadosť Správy Košickej dráhy a rieši sa v spolupráci s Oblasťným ústavom hygieny práce a chorôb z povolania.

V rámci výskumnej úlohy riešia sa nasledovné otázky:

- a/ rozbor pracovného miesta vodiča elektrickej lokomotívy z psychologických hľadísk, najmä pokiaľ ide o zvýšené požiadavky tohto pracovného miesta na psychické procesy u človeka,
- b/ časová štúdia pracovných operácií počas obeluky elektrickej lokomotívy z hľadiska vhodnosti rozmiestnenia a kontroly riadiacich zariadení,
- c/ zistenie stupňa únavy v porovnaní s obeluhou na parnej lokomotive a bližšie určenie druhu únavy.

V roku 1957 bola riešená najmä otázka diagnostikovania stupňa únavy a pracovalo sa na rozbere pracovného miesta vodiča elektrickej lokomotívy. Vypracovanie časovej štúdie bude prevedené v I. kvartáli 1958, kedy je plánované dokončenie celej úlohy.

Najcennejším poznatkom doterajšieho výskumu je zistenie, že ^{určenie druhu únavy} ~~uvádzaný druh únavy je možné diagnostikovať prostriedkami,~~ ktoré boli vyvinuté v Psychologickom laboratóriu a ktoré sa ^{zameriavajú na} epierajú o ponímanie únavy ako dezintegrácie štruktúry analyzátorov. Tento poznatok má nielen hodnotu z hľadiska praktickej použiteľnosti, ale aj z hľadiska teoretického.

Cieľom výskumnej úlohy je: 1. zhodnotenie možnosti zavedenia jednotomnej obeluky elektrických lokomotív, 2. určenie limitov pre dĺžku pracovnej doby vodičov týchto lokomotív, 3. určenie najvhodnejšieho spôsobu ich odbornej prípravy a 4. vypracovanie

smerníc pre výber riadičov elektrických lokomotív.

Riešením úlohy a využitím získaných poznatkov v praxi bude možné dosiahnuť jednak finančné úspory na základe zníženia obsluhy na jedného človeka, previesť vhodnú úpravu pracovnej doby a skvalitniť spôsob prípravy vodičov lokomotív, čím sa zníži značná poruchovosť, vyplývajúca z nedostatočných znalostí potrebných k ovládaniu zverného stroja. Využitím poznatkov výskumu pre výber pracovníkov dosiahne sa úspory na nákladoch na školenie a zvýši sa bezpečnosť prepravy elektrickými lokomotívami. Poznatky z výskumu prispedia konečne aj k ďalšiemu skvalitneniu konštrukcie riadiacej časti lokomotívy v závodoch V.I.Lenina v Plzni, s ktorými je laboratórium v styku.

2. Prídružená úloha

Výskum intermitentnej stimulácie v zrakovom, sluchovom a hmatovom analyzátore

Zodpovedný pracovník: Dr.M.Bažány

Zúčastnení pracovníci: Ing.Vl.Walter

Čiastkové téma riešená v roku 1957:

Základné vzťahy intenzity, frekvencie a ďalších faktorov pri splývaní prerušovanej stimulácie.

Výskumná úloha bola zaradená do plánu laboratória na podnet priemyselných závodov, v ktorých sa vykytuje intoxikácia pracovníkov sírovodíkom a sírouhľikom. U pracujúcich na exponovaných pracovných miestach v týchto závodoch /Vistra Bratislava/ dochádza k poruchám psychického rázu a bežnými lekárskymi skúškami nie je dobre možné diagnostikovať stupeň intoxikácie, ktorý indikuje preradenie pracovníka na prechodnú dobu na menej exponované miesto. Vzhľadom na to, že prejavy intoxikácie sa prejavujú aj v oblasti vnímania, na výskum ktorého sa zameriava úsek všeobecnej psychológie v laboratóriu, cieľom výskumu je vypracovať diagnostickú pomôcku pre preradenie pracovníkov využitím javu kritickej frekvencie splývania prerušovanej stimulácie, a to v rôznych analyzátorech.

V rámci uvedenej úlohy v roku 1957 sa pracovalo na: a/
a/ konštrukcii prístrojov na stanovenie kritickej frekvencie
splyvania prerušovanej stimulácie v zrakovom, hmatovom a
sluchovom analyzátore;

b/ na teoretickej príprave výskumu, ktorá vzhľadom na rozsiahlu
literatúru je veľmi náročná.

Pri riešení úlohy dosiahlo sa úspechu najmä v konštrukcii apa-
ratúry na zisťovanie kritickej frekvencie prerušovanej vizuálnej
stimulácie, ktorá v porovnaní s podobnými prístrojmi v cudzine
umožňuje veľmi vysokú presnosť odčítania meraných hodnôt. Súčas-
ne vyriešila sa otázka dosiahnutia maximálnej diagnostickej hod-
noty navrhovanej skúšky.

Riešením plánovanej úlohy získa sa pravdepodobne vhodný diagnos-
tický prostriedok pre závodné ambulencie na vyšetrenie stupňa
intoxikácie, čím sa zvýši ochrana zdravia pracujúcich a zníži
percento práceneschopnosti pracovníkov exponovaných výparom síro-
vodíku a sírouhľiku.

3. Prídružená úloha

Vývin štruktúry vzťahov v žiackom kolektíve v prirodzených a
experimentálnych navodených podmienkach.

Zodpovedný pracovník: Dr. V. Kováliková.

Čiastkové témy riešené v roku 1957.

Vývinové zmeny v štruktúre vzťahov v žiackom kolektíve.

Rozdiely v individuálnom a kolektívnom prístupe k riešeniu danej
úlohy.

Výskumná téma bola stanovená na naliehavú potrebu podrobiť ve-
deckému výskumu otázky vytvárania a práce kolektívu a to najmä
u školskej mládeže. Výsledky výskumu ukazujú na dynamiku vzá-
jomných vzťahov v priebehu vývoja u mládeže, na ich podmienenosť
určitými hodnotiacimi kritériami subjektívneho postoja žiaka k
žiakovi a zvyrazňujú tie stránky vzťahov v kolektíve, ktoré roz-
hodujú o jeho pevnosti. Poznatky získané výskumom bude možné
využiť jednak pre prácu učiteľa so žiackým kolektívom, jednak
pre prácu s mládežou v rôznych organizáciách mládeže.

Okrem týchto úloh, na ktorých sa pracovalo v roku 1957 a budú skončené v roku 1958, boli v laboratóriu dokončené výskumné úlohy stanovené v pláne v roku 1956 na rok 1957.

1. Výskum diferenciatnej schopnosti u detí v školskom veku

Zodpovedný pracovník: Dr. M. Bažány

Zúčastnení pracovníci: Dr. V. Kováliková

Prom. psych. M. Stráženec

Prom. psych. A. Uherík

V. Rejholec

Čiastkové témy:

Výskum diferenciatnej schopnosti u detí metódou kož.-galv.reflexu

Výskum diferenciatnej schopnosti u detí metódou žmurkacieho refl.

Výskum diferenciatnej schopnosti u detí metódou mot.obr.reakcií

Výskum autokinetického pohybu a jeho podmieňovanie.

Diferenciacia v rôznych efektorových systémoch.

Výskumná úloha sledovala riešenie otázky úlohy intenzity podnetov, pri vytváraní podmienených reflexov a pri diferenciacii v rôznych efektorových systémoch /somatickom a vegetatívnom nervovom systéme/ v rôznych vekových stupňoch. Výskumná úloha má prevážne teoretický charakter a bola prevážne zameraná na osvetlenie zákonitostí podmienené-reflexnej činnosti u detí, ktoré tvoria základ ich psychickej činnosti.

Pri riešení úlohy dosiahli sa cenné poznatky najmä v smere vymedzenia platnosti Weber-Fechnerovho zákona a zákona sily stanoveného I.P.Pavlovom. Tieto poznatky umožňujú riešenie vzájomného vzťahu psychofyzických a podmienenno-reflektorických metód v experimentálnom psychologickom bádani.

2. Výskum psychologických účinkov náučného filmu.

Zodpovedný pracovník: Dr. Jozef Daniel

Čiastková téma:

Stanovenie požiadaviek na inštruktážny film z hľadiska správneho zácviku a presnosti pracovného výkonu.

Uvedená výskumná úloha bola riešená na žiadosť Povereníctva kultúry a Čsl.štátneho filmu a mala za cieľ, určiť požiadavky kladené z psychologického a pedagogického hľadiska na výrobu inštruktážnych filmov. Riešením tejto úlohy a realizovaním jej poznatkov

dosiahne sa zvýšenia úrovne našich inštruktážnych filmov, ich väčšej účinnosti a týmto urýchli sa a skvalitní výchova odborného pracovného dorastu ako aj novozaraďovaných pracovných síl do výroby.

Pri rozbere práce Psychologického laboratória v roku 1957 vystupuje do popredia stále užšie napojovanie sa pracoviska na riešenie úloh, ktoré úzko súvisia s problémami nášho hospodárskeho života a s výchovou našej mládeže. Tento vývoj bol umožnený výskumnou prácou v predchádzajúcich rokoch, ktorá viedla k osvojeniu si základných ako aj špecifických poznatkov učenia o vyššej nervovej činnosti, ktoré tvorí prírodovedný základ psychologického výskumu, a vytvorila predpoklady pre samostatné riešenie úloh tak základného ako aj aplikovaného výskumu. Úlohy riešené v roku 1957 majú značný význam pre zvyšovanie efektívnosti práce v doprave, pre ochranu zdravia a udržiavanie práceschopnosti v našom chemickom priemysle a pre výchovné pôsobenie na mládež v rámci školského kolektívu.

V roku 1957 Psychologické laboratórium okrem výskumnej práce usporiadalo v spolupráci s Komisiou pre psychológiu ^{ČJAV} I. celoštátnu psychologickú konferenciu, ktorá sa venovala riešeniu zásad a zhodnoteniu možností využívania psychologických poznatkov v socialistickej spoločenskej praxi. Konferencia, ktorej sa zúčastnilo vyše 100 odborných psychológov z ČSR a viacerí hostia z cudziny, položila základy ďalšej psychologick⁵ej práce na úseku výroby, výchovy a zdravotníctva, prispela k vyjasneniu niektorých teoretických a metodologických otázok aplikovanej psychológie a určila smer ďalšej výskumnej činnosti na úseku psychológie.

Laboratórium pravidelne usporiadalo schôdzky Zaujímavého psychologického krúžku, na ktorých dochádzalo k plodnej výmene poznatkov a skúseností všetkých psychologických pracovníkov na Slovensku. Práca krúžku prispela k usmerneniu a ďalšiemu rozvíjaniu psychologického bádania u nás.

V rámci laboratória konali sa pravidelne týždenné odborné semináre, venované teoretickým a experimentálnym prácam v svetovej literatúre, ktoré sa vzťahovali na problematiku riešení laboratóriom. Raz mesačne venovali sa semináre odborne-politickému školeniu pracovníkov laboratória.

V roku 1957 stalo sa Psychologické laboratórium školiacia pracoviskom pre poslucháčov psychológie Filozofickej fakulty KU a v laboratóriu vykonávali poslucháči odbornú prax v experimentálnej psychológii. Pracovníci laboratória /dr.M.Bažány, dr.J.Daniel, dr.D.Kováč/ zúčastňovali sa na odbornej výchove psychológov prednáškami na Filozofickej fakulte, Vysokej škole pedagogickej a na Vysokej škole muzických umení. Prednáškovú činnosť vyvíjali taktiež v rámci Spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých poznatkov a v rámci pedagogickej univerzity pre rodičov Čsl.rozhlasu.

V roku 1957 navštívilo laboratórium viacero vysokoškolských pracovníkov a výpravy vysokoškolských poslucháčov z celej ČSR. Okrem toho laboratórium navštívili cudzí návštevníci z ^{ČSR}NDR, Rumunska, ^{Polu}Bulharska, Maďarska a Jugoslávie, s ktorými došlo k úzkej výmene názorov a vytvorili sa predpoklady pre ďalšiu spoluprácu. V roku 1957 Psychologické laboratórium zahájilo spoluprácu v zmysle kultúrnej dohody medzi ČSR a NDR, s Psychologickým ústavom Humboldtovej univerzity v Berlíne a Psychologickým pracoviskom Akadémie vied NDR. Spolupráca prebieha najmä pri riešení problému intermitentnej stimulácie rôznych analyzátorov.

Publikačná činnosť laboratória sústredila sa v uplynulom roku na prípravu 2.čísła Psychologických štúdií, Sborníka z psychologické konferencie a na preklad Woodworth-Schlosbergove učebnice Experimentálnej psychológie. Okrem toho uverejnili pracovníci viacero článkov v odborných a populárno-vedeckých časopisoch.

Psychologické laboratórium aktívne sa účastnilo odbornou pomocou na práci Psychologickej výchovnej kliniky a Slovenského ústavu zdravotníckej osvetu. Okrem toho laboratórium poskytovalo odborné porady najmä v smere používania matematicko-štatistických metód v biologickej a sociálne-psychologickej oblasti.

Behom roku 1957 nevyskytli sa vážnejšie ťažkosti v práci laboratória. Perspektívne žiadalo by sa, vzhľadom na narastanie požiadaviek na prácu laboratória zo strany výrobných a iných rezortov, zvýšiť stav pracovníkov najmä na úseku psychológie práce. Za súčasného stavu nie je možné zvládnuť všetky nastolované problémy, ktoré vzhľadom na svoju závažnosť by mali byť riešené. V tejto súvislosti treba si uvedomiť, že Psychologické laboratórium je nateraz jediným pracoviskom pre experimentálne výskumnú prácu a pre výskum problémov psychológie práce.

Publikačná činnosť pracovníkov Psychologického laboratória
v roku 1957.

- Bažány M., Marko J.: Zásady a organizácia pedagogicko-psychologickej práce /Sborník materiálov z I.celoštátnej psychologickej konferencie v Smoleniciach, strany 3./
- Bažány M., Olejár : Psychologické výskumné metódy a techniky v zdravotno. a svetovom výskume / Sborník materiálov.... 3 strany/.
- Daniel Jozef: Psychologické aspekty pri úprave pracoviska /Sborník materiálov ... 5 strán/.
- Daniel Jozef: Recenzia časopisu: Zeitschrift für angew. und exper. Psychologie, roč.1955 a 1956 /Čsl.psychologie r.1957/3, 25 strán/.
- Daniel Jozef: Uplatniť psychologické poznatky vo výrobe /Technické noviny, č.47, 1957, strán 3./
- Daniel Jozef: Situácia psychológie v Poľsku /Čsl.psychologie 1957/2, 5 strán/.
- Dornič St.: Z ráva o psych.konferencií v Smoleniciach, Naša Veda, 8. stl
- Kováč D.: Psychologia v Maďarsku /Čsl.psychologie 1957/2, 15 strán/
- Kováč D. : Nová stredoškolská učebnica psychológie v Maďarsku /Jednotná škola - v tlači, 3 strany/.
- Kováč D.: Psychologická konferencia v Smoleniciach /Jednotná škola - v tlači, 3 strany/.
- Kováč D.: Journal od Genetic Psychology, Vol.86, 1955 /Čsl. Psychologie 1957/2, 38 strán/.
- Kováč D.: Psychologická tvorba na Slovensku v r.1918-1948 /Psychol. štúdie II. /v tlači/, 78 strán/.
- Kováliková V.: Schweizerische Zeitschrift für Psychologie und ihre Anwendungen /Čsl.psychologie, 1957/2, 6 strán/.
- Kováliková V.: K orátske sociogramu ako orientačnej pomôcky pri utváraní štruktúry vzťahov triedy /Jednotná škola 1957/6, 25 strán/.
- Kováliková V.: Problémy a úlohy našej psychológie v praxi socialisti-kej výchovy /Jednotná škola 1958/2, 18 strán/.
- Kováliková V.: Vplyv intenzity podmieneného a nepodmieneného podne- tu na vytváranie a diferenciaciu podmienenej reakcie metodikou elektrokožného podráždenia /prevzaté do tlače pre Psych.štúdie II/1958, 23 strán/.
- Štriženec M.: Vplyv intenzity podmieneného podnetu a veku na vypre- covanie a diferenciaciu podmieneného žmurkacieho reflexu /Psychol.štúdie II, 20 strán/.
- Štriženec M.: Le Travail Humain, XVIII, 1955 /Čsl.psych.1957/3, 19 str
- Uherík A.: Problémy ruškovodičov na elektr.lokomotívach, /Techn. noviny, roč.V, 50-51, 1957, strán 3/.
- Uherík A.:

